

VÝVOJ DO PRIJATIA JEDNOTNÉHO EURÓPSKEHO AKTU

Hlavný vývoj prvých zmlúv spočíva vo vytvorení vlastných zdrojov Spoločenstva, posilnení rozpočtových právomocí Parlamentu, zavedení priamych a všeobecných volieb európskych poslancov a vytvorení Európskeho menového systému. Nadobudnutie platnosti Jednotného európskeho aktu v roku 1986, ktorý podstatne zmenil Rímsku zmluvu, posilnilo európsku integráciu vytvorením veľkého vnútorného trhu.

HLAVNÉ VÝSLEDKY PRVEJ FÁZY INTEGRÁCIE

Článok 8 Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (zmluva o EHS), známej aj ako Rímska zmluva^[1], ustanovil vytvorenie spoločného trhu počas prechodného obdobia 12 rokov rozdeleného na tri fázy, ktoré sa malo skončiť 31. decembra 1969. Prvý cieľ, colná únia, sa dosiahol rýchlejšie, než sa očakávalo. Prechodné obdobie na zvýšenie kvót a postupné odstránenie vnútorných ciel sa skončilo už 1. júla 1968. Napriek tomu na konci prechodného obdobia pretrvávalo niekoľko veľkých prekážok obmedzujúcich voľný pohyb. V tom istom čase Európa schválila spoločný vonkajší colný sadzovník pre obchodovanie s tretími krajinami.

„Zelená Európa“ bol ďalší významný projekt európskej integrácie. V roku 1962 boli prijaté prvé nariadenia o spoločnej poľnohospodárskej politike (SPP) a vznikol Európsky poľnohospodársky usmerňovací a záručný fond (EPUZF).

PRVÉ ZMENY ZMLÚV

A. Inštitucionálne zlepšenia

Prvú inštitucionálnu zmenu spôsobila Zmluva o zlúčení^[2] z 8. apríla 1965, ktorou došlo k zlúčeniu výkonných orgánov. Nadobudla platnosť v roku 1967, založila jednotnú Radu a Komisiu Európskych spoločenstiev (ESUO, EHS a ESAE) a zaviedla zásadu jednotného rozpočtu.

[1]Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva, dostupná na adrese: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/teec/sign>

[2]Zmluva o zlúčení, Ú. v. ES 152, 13.7.1967, s. 2 – 17, dostupná na adrese <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/fusion/sign>.

B. Vlastné zdroje a rozpočtové právomoci

Rozhodnutím Rady z 21. apríla 1970^[3] sa vytvoril systém vlastných zdrojov Spoločenstva, ktorý nahradil finančné príspevky členských štátov (1.4.1).

- Luxemburská zmluva z 22. apríla 1970^[4] udelila určité rozpočtové právomoci Európskemu parlamentu (1.3.1).
- Bruselská zmluva z 22. júla 1975^[5] priznala Parlamentu právo zamietnuť rozpočet a udeliť Komisii absolútorium za jeho plnenie. Tou istou zmluvou bol založený Dvor audítorov, orgán zodpovedný za kontrolu účtov a finančného hospodárenia Spoločenstva (1.3.12).

C. Voľby

Akt z 20. septembra 1976 udelil Európskemu parlamentu novú legitimitu a vážnosť zavedením priamych a všeobecných volieb jeho poslancov (1.3.4). Akt bol revidovaný v roku 2002, keď sa zaviedla všeobecná zásada pomerného zastúpenia a ďalšie rámcové ustanovenia pre vnútroštátne právne predpisy týkajúce sa európskych volieb.

D. Rozširovanie

Spojené kráľovstvo sa k Európskemu hospodárskemu spoločenstvu pripojilo 1. januára 1973 spolu s Dánskom a Írskom. Nóri v referende hlasovali proti pripojeniu sa k Spoločenstvu. Grécko sa stalo členom v roku 1981; Portugalsko a Španielsko sa pripojili v roku 1986.

E. Rozpočet EÚ

Po prvých kolách rozširovania sa ozývali výzvy na väčšiu rozpočtovú prísnosť a na reformu SPP. V roku 1979 Európska rada dosiahla dohodu o súbore doplňujúcich opatrení. Dohody z Fontainebleau z roku 1984 dosiahli udržateľné riešenie na základe zásady, že je možné robiť úpravy s cieľom pomôcť členským štátom s finančnou záťažou, ktorá je z hľadiska ich relatívnej prosperity nadmerná.

PREHLBOVANIE INTEGRÁCIE

Posmelený počiatočnými úspechmi hospodárskeho spoločenstva sa na začiatku 60. rokov 20. storočia znovu objavil zámer vytvoriť politickú jednotu členských štátov aj napriek tomu, že projekt vytvorenia Európskeho obranného spoločenstva (EOS) v auguste 1954 zlyhal.

[3]70/243/ESUO, EHS, Euratom: Rozhodnutie Rady z 21. apríla 1970 o nahradení finančných príspevkov členských štátov vlastnými zdrojmi Spoločenstiev, dostupné na adrese: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/1970/243/oj>

[4]Zmluva, ktorou sa menia a dopĺňajú niektoré rozpočtové ustanovenia, Ú. v. ES L 2, 2.1.1971, s. 1 – 12, dostupná na adrese: https://eur-lex.europa.eu/search.html?lang=en&DB_COLL_OJ=oj-l&qid=1558096159975&type=advanced&SUBDOM_INIT=ALL_ALL&whOJ=NO_OJ%3D002%2CYEAR_OJ%3D1971&locale=sk

[5]Zmluva, ktorou sa menia a dopĺňajú niektoré finančné ustanovenia Zmlúv o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Zmluvy o vytvorení spoločnej Rady Európskych spoločenstiev. Ú. v. ES L 359, 31.12.1977, s. 1 – 19, dostupná na adrese: https://eur-lex.europa.eu/search.html?qid=1558096310653&whOJ=NO_OJ%3D359.YEAR_OJ%3D1977&type=advanced&lang=en&SUBDOM_INIT=ALL_ALL&DB_COLL_OJ=oj-l

A. Zlyhanie úsilia o dosiahnutie politickej únie

Na samite v Bonne v roku 1961 hlavy štátov a predsedovia vlád šiestich zakladajúcich členských štátov Európskeho spoločenstva požiadali medzivládny výbor, ktorému predsedal francúzsky veľvyslanec Christian Fouchet, aby predložil návrhy politického štatútu únie európskych národov. Tento projektový výbor sa dvakrát, v roku 1960 a 1962, márne snažil predložiť členským štátom návrh zmluvy, ktorá by bola pre všetkých akceptovateľná, hoci Fouchet založil svoj plán na prísnom rešpektovaní identity členských štátov, čím odmietol alternatívu federácie.

Náhradou chýbajúceho politického spoločenstva sa stala európska politická spolupráca (EPS). Na samite v Haagu v decembri 1969 sa hlavy štátov a vlád rozhodli nájsť najlepší spôsob napredovania v oblasti politického zjednocovania. Davignonova správa, ktorú schválili ministri zahraničných vecí v októbri 1970 a ktorá bola následne doplnená ďalšími správami, tvorila základ EPS až do nadobudnutia platnosti Jednotného aktu.

B. Kríza v roku 1966

Vážna kríza nastala v tretej fáze prechodného obdobia, keď sa hlasovacie postupy v Rade mali v niektorých oblastiach zmeniť z pravidla jednomyseľnosti na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou. Francúzsko, ktoré bolo proti všetkým návrhom Komisie týkajúcim sa okrem iného financovania spoločnej poľnohospodárskej politiky, sa prestalo zúčastňovať na hlavných schôdzach Spoločenstva (tzv. politika prázdnej stoličky). Táto kríza sa vyriešila tzv. luxemburským kompromisom ([1.3.7](#)), v ktorom sa uvádzalo, že keď sú ohrozené veľmi dôležité záujmy jednej alebo viacerých krajín, členovia Rady sa budú snažiť dospieť k riešeniam, ktoré by mohli prijať všetci a ktoré by zároveň rešpektovali vzájomné záujmy.

C. Vzrastajúca dôležitosť európskych samitov

Hoci naďalej mimo inštitucionálneho kontextu Spoločenstiev, konferencie hláv štátov a predsedov vlád členských štátov začali poskytovať politické impulzy a riešiť problémy, ktoré nedokázala prekonať Rada ministrov. Po prvých zasadnutiach v rokoch 1961 a 1967 význam týchto konferencií stúpol s Haagskym samitom z 1. a 2. decembra 1969, ktorý umožnil začať rokovania o rozšírení Spoločenstva a ktorý viedol k dohode o systéme finančných prostriedkov Spoločenstva, ako aj samitom vo Fontainebleau (december 1974), počas ktorého sa prijali dôležité politické rozhodnutia o priamych voľbách do Európskeho parlamentu a o postupe rozhodovania v Rade. Pri tejto príležitosti hlavy štátov a predsedovia vlád takisto rozhodli, že sa budú schádzať trikrát za rok ako „Európska rada“, aby bolo možné prediskutovať záležitosti a politickú spoluprácu Spoločenstva ([1.3.6](#)).

D. Inštitucionálna reforma a menová politika

Ku koncu 70. rokov 20. storočia prijali členské štáty rôzne iniciatívy na zladenie svojich hospodárskych a rozpočtových politík. Na vyriešenie problému menovej nestability a jej nepriaznivých účinkov na spoločnú poľnohospodársku politiku a súdržnosť medzi členskými štátmi stretnutie Európskej rady v Brémach a v Bruseli v roku 1978 položili základ Európskeho menového systému (EMS). Aj keď bol EMS dobrovoľný

a diferencovaný (Spojené kráľovstvo sa rozhodlo nezúčastňovať sa na mechanizme výmenných kurzov), opieral sa o existenciu spoločnej účtovnej jednotky – ECU.

Na stretnutí Európskej rady v Londýne v roku 1981 ministri zahraničných vecí Nemecka a Talianska, Hans-Dietrich Genscher a Emilio Colombo, predložili návrh na Európsky akt, ktorý sa týkal viacerých tém: politickej spolupráce, kultúry, základných práv, harmonizácie právnych predpisov mimo oblastí pokrytých zmluvami Spoločenstva a boja proti násiliu, terorizmu a kriminalite. Tento návrh ako taký nebol nikdy prijatý, ale niektoré jeho časti sa znovu objavili v Slávnostnom vyhlásení o Európskej únii prijatom 19. júna 1983 v Stuttgarte.

E. Spinelliho projekt

Niekoľko mesiacov po prvých priamych voľbách v roku 1979 sa vzťahy medzi Európskym parlamentom a Radou ocitli vo vážnej kríze, a to v súvislosti s rozpočtom na rok 1980. Na podnet Altiera Spinelliho, poslanca EP, zakladateľa Európskeho federalistického hnutia a bývalého komisára, sa skupina deviatich poslancov EP stretla v júli 1980, aby prediskutovala spôsoby obnovenia činnosti inštitúcií. V júli 1981 Parlament zriadil výbor pre inštitucionálne veci, ktorého bol Spinelli koordinujúci spravodajca a ktorý mal vypracovať projekt zmeny existujúcich zmlúv. Tento výbor vypracoval projekt, ktorý sa mal neskôr stať ústavou Európskej únie. Návrh zmluvy bol schválený veľkou väčšinou 14. februára 1984. Zákonodarná moc sa mala skladať z dvojkomorového systému podobného systému federálneho štátu. Cieľom projektu bolo zabezpečiť rovnováhu medzi Európskym parlamentom a Radou, ale pre členské štáty nebol prijateľný.

JEDNOTNÝ EURÓPSKY AKT

Po urovaní sporu okolo rozpočtu Spoločenstva na začiatku 80. rokov Európska rada na svojom stretnutí vo Fontainebleau v júni 1984 rozhodla o vytvorení ad hoc výboru osobných zástupcov hláv štátov a predsedov vlád pod názvom Doogeev výbor, ktorý bol pomenovaný po svojom predsedovi. Výbor mal vypracovať návrhy na zlepšenie fungovania systému Spoločenstva a politickej spolupráce. Európska rada v Miláne v júni 1985 rozhodla väčšinovým hlasovaním (7 hlasov ku 3), čo bol výnimočný postup v rámci tohto orgánu, o zvolaní medzivládnej konferencie, ktorá by preskúmala právomoci inštitúcií, navrhla rozšírenie oblastí činnosti Spoločenstva a pripravila vytvorenie „skutočného“ vnútorného trhu.

17. februára 1986 podpísalo deväť členských štátov Jednotný európsky akt (JEA)^[6]. 28. februára 1986 sa k nim pridalo Dánsko (po referende), Taliansko a Grécko. JEA, ktorý parlamenty členských štátov ratifikovali v priebehu roka 1986, nadobudol platnosť 1. júla 1987 so šesťmesačným oneskorením, pretože sa jeden občan proti nemu odvolal na írskych súdoch. JEA predstavoval prvú výraznú zmenu Rímskej zmluvy. Ďalej sú zhrnuté jeho hlavné ustanovenia.

[6] Jednotný európsky akt, Ú. v. ES L 169, 29.6.1987, s. 1 – 28, dostupný na adrese: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:11986U/TXT>

A. Rozšírenie právomocí Únie

1. Prostredníctvom vytvorenia veľkého vnútorného trhu

Do 1. januára 1993 mal byť dokončený plne funkčný jednotný trh, ktorý mal prevziať a rozšíriť ciele spoločného trhu z roku 1958 ([2.1.1](#)).

2. Zavedením nových právomocí v týchto oblastiach:

- menová politika,
- sociálna politika,
- hospodársku a sociálnu súdržnosť,
- výskum a technologický vývoj,
- životné prostredie,
- spolupráca v oblasti zahraničnej politiky.

B. Zlepšenie rozhodovacej schopnosti Rady

Hlasovanie kvalifikovanou väčšinou nahradilo jednomyseľnosť v štyroch existujúcich oblastiach právomoci Spoločenstva: zmena spoločných colných sadzieb, sloboda poskytovania služieb, voľný pohyb kapitálu a spoločná politika námornej a leteckej dopravy. Rozhodovanie kvalifikovanou väčšinou sa zaviedlo aj vo viacerých nových oblastiach právomoci: vnútorný trh, sociálna politika, hospodárska a sociálna súdržnosť, výskum a technologický rozvoj a politika životného prostredia. Zavedenie tohto systému bolo základom zmeny rokovacieho poriadku Rady tak, aby sa prispôbil vyhláseniu predsedníctva, podľa ktorého môže byť Rada zvolaná hlasovať nielen na podnet jej predsedu, ale aj na žiadosť Komisie alebo členského štátu v prípade, keď to podporí jednoduchá väčšina členov Rady.

C. Posilnenie úlohy Európskeho parlamentu

JEA posilnil právomoci Európskeho parlamentu:

- dohody o rozšírení a dohody o pridružení podliehajú jeho súhlasu;
- zavedením postupu spolupráce s Radou ([1.2.3.](#)) sa mu zverili skutočné, aj keď obmedzené, zákonodarné právomoci. Tento postup sa v tom čase týkal asi tucta právnych základov a predstavoval prelom v transformácii Parlamentu na skutočného spoluzákonodarcu.

Ina Sokolska
05/2019

